

ارزیابی عملکرد تولید و برخی از ویژگی‌های کیفی تخم مرغ در اوخر دوره تولید مرغ تخم‌گذار با اعمال برخی از راهکارهای پیش و ضد التهابی

علی هاتفی^۱, احمد زارع شحنه^۲, زربخت انصاری پیرسراهی^۳ و علی محمد علیزاده^۴

- ۱- دانشجوی دکتری تخصصی فیزیولوژی دام، گروه علوم دامی، دانشگاه تهران
 ۲- استاد، گروه علوم دامی، دانشگاه تهران (تویسته مسؤول: azareh@ut.ac.ir)
 ۳- دانشیار، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری
 ۴- دانشیار، مرکز تحقیقات سلطان، دانشگاه علوم پزشکی تهران
 تاریخ دریافت: ۹۸/۷/۱۶ تاریخ پذیرش: ۹۸/۷/۱۶

صفحه: ۷۵ تا ۸۳

چکیده

از آنجایی که پدیده التهاب به عنوان یکی از چالش‌های مهم در بخش‌های مختلف صنعت دامپروری عنوان می‌شود، بنابراین این پژوهش به منظور ارزیابی راهکار التهابی تولید و استفاده هم‌زمان داروهای بتا-۲ آگونیست و گلوکوکورتیکوئید روی برخی از ویژگی‌های تولیدی در مرغ تخم‌گذار در اوخر دوره تولید و ویژگی‌های کیفی تخم مرغ صورت پذیرفت. پژوهش در قالب طرح کاملاً تصادفی، در یک دوره حدود ۴ هفته‌ای، با استفاده از ۱۱۲ قطعه مرغ تخم‌گذار سویه‌های لاین W-36 (مسن تراز ۹۰ هفته) صورت پذیرفت. پرنده‌ها به طور تصادفی به هفت تیمار (شامل یک سطح از دارویی با خاصیت بتا-۲ آگونیستی، یک سطح از دارویی با خاصیت گلوکوکورتیکوفیدی، سه سطح ترکیبی این داروها، یک سطح مهارکننده بتا و تیمار شاهد) با ۴ تکرار در هر تیمار و ۴ پرنده در هر تکرار تقسیم شدند. نتایج نشان داد که درصد تخم‌گذاری و مصرف خوراک در تیمارهای بتا آگونیست و مهارکننده بتا افزایش ($p < 0.05$) و در تیمار گلوکوکورتیکوئید و تیمارهای ترکیبی کاهش ($p < 0.05$) معنی‌دار نشان می‌دهد. همچنین در تیمار بتا-۲ آگونیستی وزن زنده بدن و وزن تخم‌مرغ‌ها به طور معنی‌داری افزایش و بازده مصرف خوراک بهبود نشان داد ($p < 0.05$)؛ در مقابل این فرآیندها در تیمار حاوی داروی گلوکوکورتیکوئیدی و تیمارهای ترکیبی به طور معنی‌داری کاهش نشان داد ($p < 0.05$). با این حال، ضخامت پوسته در برخی از تیمارهای ترکیبی افزایش معنی‌داری ($p < 0.05$) پیدا کرد. از این رو می‌توان به این نتیجه رسید که داروی بتا آگونیستی به عنوان یک محرك التهاب (در برخی از بافت‌ها مثل تخدمان) در شاخص‌های تولیدی تاثیر مثبتی داشت، در حالی که شاخص‌های کیفی تخم مرغ در تیمار گلوکوکورتیکوئیدی و تیمارهای ترکیبی که به عنوان محرك‌های ضد التهاب در بدن عمل می‌کنند، از عملکرد بهتری برخوردار بودند.

واژه‌های کلیدی: التهاب، بتا-۲ آگونیست، درصد تخم‌گذاری، گلوکوکورتیکوئید، ضخامت پوسته، مرغ تخم‌گذار، مصرف خوراک

فرآونی تومورهای تخدمانی در حفره شکمی، و تغییر در عملکرد تخدمان و لوله رحمی در مرغ‌های تخم‌گذار پر تولید هستیم تا آنجایی که به همین واسطه تقریباً در هفته‌های ۶۰ تولیدی بازده تولید تخم مرغ در مرغ‌های اصلاح نزد شده کاهش می‌یابد (۲۴، ۲۱، ۲۶). علاوه بر این، افزایش التهاب در لوله رحمی سبب کاهش سفیده تولیدی در این بخش می‌شود که متعاقباً سبب کاهش کیفیت تخم مرغ تولیدی در این گونه از مرغان تخم‌گذار می‌شود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بروز و گسترش التهاب تا چه حد می‌تواند سبب کاهش کمیت و کیفیت تخم مرغ در مرغان تخم‌گذار پر تولید شود (۵، ۳۵، ۳۷). از مطالب بیان شده این نتیجه حاصل می‌شود که می‌توان از طریق کنترل التهاب (که سبب تحریک برخی از سیستم‌های التهابی موثر در تخمکریزی می‌شود) بازده تولیدی در مرغ‌های تخم‌گذار را بهبود بخشدید. در طی سال‌های اخیر راهکارهای مختلفی به منظور مهار اثرات التهاب در مرغ تخم‌گذار مورد ارزیابی قرار گرفته است که از این میان می‌توان به استفاده از منابع چربی امکا-۳-۳ مثل روغن ماهی و بذر کتان، داروهای ضد التهاب غیر استروئیدی مثل آسپرین، ویتامین E و سلیونیوم اشاره کرد (۴۱، ۱۰، ۴۰). با وجود این، استفاده از راهکارهای بیان شده بهدلیل زمان بر بودن و یا ایجاد اثرات جانبی اغلب نتوانسته‌اند آن گونه که باید نظر

مقدمه

در زمان حاضر جهان با افزایش سرعت رشد جمعیت انسانی رو به رو است. نیاز برای تأمین احتیاجات غذایی جمعیت‌های انسانی در حال رشد، پژوهش‌گران را بر آن ساخت تا به فکر تمهیداتی برای تأمین نیاز غذایی جوامع بشری امروزین باشند. از این میان، استفاده از فناوری‌های ژنتیکی و بهبود نژادی سهم بهسازی در افزایش بازده تولید بهویژه در صنعت دامپروری ایفا کرده است؛ به طوری که شاهد بهبود ژنتیکی در تولید شیر گاو و تخم مرغ بوده‌ایم. با این وجود، این بهبود ژنتیکی نتوانست مانع از بروز اثرات جانبی فیزیولوژیک در حیوانات اهلی شود؛ به طوری که به عنوان مثال در نشخوارکنندگان پر تولید مثل گاو شیری اصیل، به واسطه تشدید موازنۀ منفی انرژی سبب بروز بیماری‌های متابولیک و میکروبی می‌شود و در نتیجه کاهش مصرف خوراک، افزایش نیاز به انرژی، و کاهش تولید شیر سبب کاهش بازده تولید مثلی دام را به دنبال دارد (۱۲، ۶). از سوی دیگر امروزه شاهد بروز افزایش نرخ التهاب در دستگاه تولید مثل پرندگان ماده اهلی اصلاح نزد شده در مقایسه با پرندگان بومی هستیم. بخش بزرگی از این التهاب، ناشی از افزایش نرخ تخمکریزی و تخم‌گذاری به واسطه بهبود بازده تولیدی تخم مرغ است؛ به طوری که به وضوح شاهد بروز عوارض التهابی از قبیل

قرص‌های انسانی از شرکت داروسازی مهر تهیه و جهت تهیه پیش مخلوط با گلوتن ذرت آماده‌سازی شدند. میانگین وزن مرغ‌های انتخاب شده ۱۴۴۰ گرم و میانگین تولید تخم مرغ در گله مورد انتخاب حدود ۶۱ درصد و حداکثر و حداقل آن ۶۸ و ۵۸ درصد در ۴ هفته منتهی به روز انتخاب بود. تمامی این خوارک مورد استفاده از بر اساس جیره تهیه شده برای گله تجاری ایستگاه تهیه شد و در طول این مدت ۴ هفته به صورت آزاد (ad libitum) در اختیار گله قرار می‌گرفت (جدول ۱). طی این دوره، بهجهت و محاسبه فراسنجه‌هایی چون درصد تخم‌گذاری بر اساس شاخص روزمرغ^۳، میانگین وزن تخم مرغ تولیدی، میانگین خوارک مصرفی روزانه و ضریب تبدیل غذایی، تمامی تخم‌های تولید شده شمارش و هر یک با ترازوی با دقیقه ۰/۰۱ گرم توزین شدند و پس ماند خوارک نیز به طور هفتگی اندازه‌گیری شد و بر اساس روابط رایج (۳۶) شاخص‌هایی چون درصد تخم‌گذاری، میانگین وزن تخم مرغ، میانگین وزن تخم مرغ ضریب تبدیل غذایی محاسبه شدند. همچنین به منظور اندازه‌گیری شاخص‌هایی چون نسبت وزن پوسته به وزن تخم مرغ، ضخامت پوسته تخم مرغ، وزن مخصوص تخم مرغ، واحدهای، شاخص زرده (بر اساس روابط رایج (۳۶))، به طور هفتگی جمع‌آوری تخم مرغ به صورت تصادفی انجام شد. برای اندازه‌گیری وزن و ضخامت پوسته، تخم مرغ‌ها به دقت شکسته شده و پوسته‌ها به خوبی شسته و به مدت ۴۸ ساعت در داخل آون با دمای ۶۵ درجه قرار داده شد. پس از سرد شدن پوسته‌ها وزن آنها با ترازوی با دقیقه ۰/۰۱ گرم به دست آمد و برای اندازه‌گیری ضخامت پوسته از سه قسمت پوسته تخم مرغ بوسیله دستگاه کولیس مخصوص با دقیقه ۰/۰۰۱ میلی‌متر ضخامت پوسته اندازه‌گیری شد. میانگین این مقادیر محاسبه و به عنوان ضخامت پوسته ثبت شد. جهت تعیین کیفیت سفیده تخم مرغ، هر روز دو عدد تخم مرغ وزن و شکسته شد و با استفاده از ارتفاع‌سنجه، ارتفاع سفیده غلیظ اندازه‌گیری و طبق رابطه واحدهای محاسبه شد (۳۶).

این آزمایش در قالب طرح کاملاً تصادفی اجرا شد. داده‌ها با نرم‌افزار آماری SAS مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند و میانگین‌ها توسط روش دانکن با یکدیگر مقایسه شدند. مدل آماری این طرح به صورت زیر بود:

$$Y_{ij} = \mu + T_j + \epsilon_{ij}$$

در این فرمول، Y_{ij} : نشان‌دهنده‌ی مقدار مشاهده‌ی هر تیمار، μ : میانگین کل مشاهدات، T_i : اثر تیمارهای آزمایشی (۱-۷)، $i=1$ و $j=2$: خطای کل آزمایش می‌باشد.

تولیدکننده تخم مرغ جهت فائق آمدن بر چالش التهاب در گله‌های تولیدی خود را جلب نمایند. لذا پژوهشگران به دنبال ابداع روش‌های ضد التهابی موثرتر و با ممانع تاثیر سریع‌تری در پرنده برآمدند. در سال‌های اخیر، در شاخه‌های مختلف علوم پزشکی جهت مهار اثرات التهابی برخی از بیماری‌ها مثل بیماری‌های تنفسی و همچنین برخی از سلطان‌ها از راهکار استفاده همزمان از داروهای بتا-۲-آدرنرژیک آگونیست و داروهای گلوکوکورتیکوئیدی استفاده می‌کنند که سبب کاهش التهاب در بیماری‌های ذکر شده (به عنوان یکی از عوامل مهم در بروز و تشدید سلطان) می‌شوند (۹، ۱۷). بنابراین، یافته‌های ضد التهابی نوین پژوهشگران علوم پزشکی را می‌توان در شاخه دامپروری جهت کاهش اثرات التهابی در مرغ تخم‌گذار پر تولید به کار بست. ممکن است مکمل سازی همزمان داروهای بتا-۲-آدرنرژیک آگونیست و گلوکورتیکوئید در مرغ تخم‌گذار واقع در اوآخر دوره تولید (بعد هفته ۶۰)، که به واسطه بروز التهاب احتمالی در تخدمان و لوله رحمی خود دچار کاهش در کمیت و کیفیت تخم مرغ تولیدی شده است، بتواند با کاهش سیر نزولی تولید تخم مرغ و جلوگیری از کاهش کیفیت سفیده تولید شده در لوله رحمی، سبب افزایش طول دوره تولید گله‌های تخم‌گذار شود.

مواد و روش‌ها

پژوهش در بهمن و اسفند ماه ۱۳۹۶ در محل آشیانه مرغ تخم‌گذار ایستگاه آموزشی - تحقیقاتی گروه علوم دامی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران روی مرغ‌های تخم‌گذار سویه تجاری W-۳۶ های لاین انجام شد. انتخاب پرنده‌ها از میان گله تجاری مرغ تخم‌گذار این ایستگاه صورت پذیرفت. این پژوهش بر اساس یک طرح کاملاً تصادفی، در یک دوره حدود چهار هفته‌ای، با استفاده از ۱۱۲ قطعه مرغ تخم‌گذار (مسن تراز ۹۰ هفته) شامل ۷ تیمار با ۴ تکرار و هر تکرار شامل ۴ پرنده استفاده شد (۸) (قفس به ازای هر تیمار، هر قفس ۲ قطعه مرغ و ارتفاع آن تا سطح سالن حدود ۱۲۰ سانتی‌متر). این هفت گروه شامل شاهد، گروه بتا-۲ آگونیست سالمترول با یک سطح ۱ میلی‌گرم، یک تیمار تحت تاثیر یک سطح مهارکننده بتا مهارکننده پروپانول (۲ میلی‌گرم)، یک تیمار تحت تاثیر یک سطح گلوکورتیکو استروئید فلوتیکازون (۲ میلی‌گرم) و سه تیمار تحت تاثیر سه سطح استفاده همزمان فلوتیکازون و سالمترول (۲-۰/۵: ۱ و ۲: ۲ میلی‌گرم وزن زنده در روز فلوتیکازون / سالمترول) بودند. سالمترول و فلوتیکازون با خلوص بالای ۹۸ درصد از شرکت داروسازی جابرین حیان و پروپانول به صورت

جدول ۱- ترکیب مواد خوراکی و مواد مغذی جیره پایه
Table 1. Ingredient (%) and nutrient composition of the basal diet

(%)	اقلام خوراکی
۶۱	ذرت
۲۳/۴۵	کنجاله سویا
۰/۰۵	جوش شیرین
۱/۵۳	دی کلسیم فسفات
۲/۸۱	چربی
۰/۰۷	نمک
۱۰/۴۷	کربنات کلسیم
۰/۰۵	ویتامین و مواد معدنی
۰/۱۳	دی-آل متیوبین
۲۷۸۰	انزی و مواد مغذی تأمین شده
۱۵/۳۹	انزی قابل سوخت و ساز (کیلوکالری / کیلوگرم)
۴/۶۲	پروتئین خام (%)
۰/۴	کلسیم (%)
	فسفر در دسترس (%)

a، b و c به ترتیب نشان دهنده معنی‌داری هر یک از تیمارها نسبت به تیمارهای شاهد، بتا-۲ آگونیست (β AA) و گلوكورتیکوئید (GC) می‌باشند.

نتایج و بحث
نتایج حاصل از فرآیندهای تولیدی و همچنین برخی از صفات کیفی تخم مرغ در پژوهش در جدول ۲ و میزان درصد تخم‌گذاری طی ۲۶ روز در نگاره ۱ بیان شده‌اند. در این جدول

جدول ۲- تاثیر مکمل‌سازی جداگانه و ترکیبی بتا-۲ آگونیست و گلوكورتیکوئید بر برخی از ویژگی‌های تولیدی و کیفی تخم مرغ
Table 2. The effect of separated and combined β 2-agonist and glucocorticoid supplementation on some of the feedlot and egg qualitative characteristics

P value	SEM	مهارکننده بتا	β AA3+GC	β AA2+GC	β AA1+GC	GC	β AA	شاهد	وزن زنده
۰/۰۵<	۲۱/۴۹	$\pm ۱۴۹۲/۳۱$ ۹۹/۵۳	b	a,b $۳۸/۳۸ \pm ۱۳۰/۰/۵$	b $۱۳۰/۱۸$	$\pm ۱۲۲۵/۶۲$ ۱۱۹/۸۷	a $\pm ۱۲۶۵/۱۲$	۷۲/۷۹ $\pm ۱۵۱۸/۵$	۷۲۸۴ $\pm ۱۴۲۵/۷۵$
۰/۰۵<	۲۲/۷۴	a $۹۱/۴ \pm ۲۷۸۷/۰/۷$	c a, b, $۸۱/۵۳ \pm ۲۴۱۶/۳۱$	a, b $۱۰/۶ \pm ۲۴۹/۰/۳۹$	a, b, c $۱۰/۱۳۸ \pm ۲۳۴۷/۰/۶$	a $۹/۰/۳۳ \pm ۲۵۸۹/۰/۴۴$	a $\pm ۲۸۸۶/۰/۹۴$	$\pm ۲۷۲۶/۰/۹$ ۱۲۰/۳۹	صرف خوراک (در کل دوره ۲۶ روزه)
۰/۰۵<	۲/۹	a $۹/۹۷ \pm ۶۷/۳$	a, b $۸/۶۸ \pm ۳۶/۲۹$	a, b $۱۰/۴۷ \pm ۳۱$	a, b $۱۰/۰/۲ \pm ۳۲/۲۱$	a $۱۰/۰/۷۷ \pm ۳۳/۸۹$	a $۸/۸۸ \pm ۷۷/۱۵$	$۸/۹۳ \pm ۶۱/۰/۵$	درصد تخم‌گذاری
۰/۰۵<	۰/۱۳	$-/۱۷ \pm ۲/۳۸$	a, b, c $-/۵۱ \pm ۴/۱۲$	a, b, c $-/۹ \pm ۵/۳۵$	a, b $۱/۸۱ \pm ۵/۹۷$	a $۱/۱۷ \pm ۶/۰/۶$	$-/۲۲ \pm ۲/۵۱$	$-/۲۶ \pm ۲/۵۴$	ضریب تبدیل خواک
۰/۰۵<	۱/۱۶	$۲/۸۸ \pm ۶۱/۱۳$	a, c $۶/۱۲ \pm ۶۲/۹۲$	$۲/۷۹ \pm ۶/۰/۷۱$	a, c $۴/۹ \pm ۶/۲۶$	$۴/۹ \pm ۵/۵۷$	$۵/۰/۵ \pm ۶۲/۶۲$	$۹/۲۱ \pm ۵۷/۵۲$	وزن تخم مرغ
۰/۰۵<	۲/۴۱	a $۳/۸۵ \pm ۹/۱$	$۵/۲۵ \pm ۸/۵/۶۴$	$۶/۱۷ \pm ۸/۱/۳۲$	$۶/۴۶ \pm ۸/۵/۶۴$	$۴/۹ \pm ۸/۱/۸$	$۵/۱۴ \pm ۸/۷/۶۸$	$۹/۵۳ \pm ۸/۳/۵۱۸$	واحد هاو
۰/۰۵<	۰/۴	a $-/۸۳ \pm ۷/۴۸$	$۱/۰/۳ \pm ۷/۵۹$	$-/۹ \pm ۶/۸۸$	$۱/۰/۷ \pm ۷/۶۶$	$-/۷۴ \pm ۶/۸$	$-/۸۷ \pm ۸/۰/۴$	$۱/۵ \pm ۷/۴۲$	ارتفاع سفیده
۰/۰۵<	۰/۰۰۶۷	$-/۰/۱ \pm ۰/۲۶۷$	a, c $-/۰/۱۲۴ \pm ۰/۳۰/۲$	a, b, c $-/۰/۲۱ \pm ۰/۳۱۸$	b $-/۰/۱۲ \pm ۰/۲۶۱$	$-/۰/۲ \pm ۰/۲۵۲$	$-/۰/۱۷ \pm ۰/۲۸۳$	$-/۰/۱۶ \pm ۰/۲۶۶$	ضخامت پوسته
۰/۰۵<	۰/۲۰۸	$-/۰/۳۸ \pm ۸/۶۴$	a, b $-/۰/۴۵ \pm ۹/۰/۸$	a, b, c $-/۰/۷۳ \pm ۹/۳۹$	$-/۰/۵۹۸ \pm ۸/۳۸$	$-/۰/۶۶ \pm ۸/۵۶$	$-/۰/۵۸۵ \pm ۸/۴۳$	$-/۰/۱۹۲ \pm ۸/۲۱$	نسبت وزن پوسته به وزن تخم مرغ
۰/۰۵<	۰/۰۰۲۶۴	$-/۰/۰۲۱ \pm ۱/۰/۷۸۹$	$-/۰/۰۶۴ \pm ۱/۰/۷۸۶$	b $-/۰/۰۷۶ \pm ۱/۰/۸۲۳$	$-/۰/۰۰۳۵ \pm ۱/۰/۷۵$	$-/۰/۰۰۹۴ \pm ۱/۰/۷۸۵$	$-/۰/۰۱۶ \pm ۱/۰/۷۲۱$	$-/۰/۰۰۱ \pm ۱/۰/۷۶۵$	وزن مخصوص تخم مرغ
۰/۰۵<	۱/۰۶	$۳/۵۲ \pm ۴۲/۹۱$	$۳/۰/۲ \pm ۴/۱/۹۴$	$۲/۲۱ \pm ۳/۹/۶۳$	$۱/۷۴ \pm ۴/۳/۰/۷$	$۱/۸۱ \pm ۴/۲/۴۴$	$۳/۱۷ \pm ۴/۴/۸۴$	$۳/۲۹ \pm ۴/۳/۰/۱$	شاخص زرد
>۰/۰۵	۰/۳۲	$-/۰/۸ \pm ۱/۸/۹۵$	$-/۰/۸۹ \pm ۱/۷/۹۸$	$-/۰/۶۴ \pm ۱/۷/۹$	$-/۰/۷۳ \pm ۱/۸/۳۷$	$-/۰/۶۴ \pm ۱/۸/۱۶$	$-/۰/۵۸ \pm ۱/۸/۹۶$	$۱/۲۸ \pm ۱/۸/۳۸$	ارتفاع زرد

که با غلظت طبیعی، برای درمان جنبه‌های التهابی بیماری‌های تنفسی انسان مورد استفاده قرار می‌گیرند (۲۱، ۲۲). با این حال، بهدلیل اینکه مقدار مورد استفاده بتا-۲-آگونیست در این مطالعه بسیار بیشتر از حالت عادی استفاده از این داروها روی مرغ تخم‌گذار بود، سبب فعل شدن مسیرهای پیش التهابی مثل مسیر MAPK و RAS- PKC-Ca+2 می‌شود و زمینه را برای مسیرها و واسطه‌های پیش التهابی و مهیا می‌کند و در نهایت سبب افزایش نرخ تخمکریزی می‌شود (۴۵، ۳۲، ۲۷، ۴). علاوه بر این، بهدلیل اینکه بتا-آگونیست‌ها سبب افزایش رگ‌زایی به‌واسطه افزایش پروتئین رگ‌ساز VEGF و همچنین بهدلیل گشاد شدن ماهیچه صاف سرخرگ‌ها سبب افزایش خون‌رسانی به تخدمان و در فراهم شدن بهتر احتیاجات غذایی و هورمونی لازم برای رشد، غالبیت و تخمکریزی فولیکول‌ها می‌شود. در همین رابطه، پژوهشگرانی چون Madden و Ezeamuzie اینکه بتا-۲-آگونیست‌ها سبب افزایش VEGF و قطر رگ‌های آدرنرژیکی است (۱۳)، اینکه بتا-۲-آگونیست‌ها سبب افزایش خون‌رسانی به واسطه شل شدن ماهیچه‌های صاف آن شود.

بر اساس جدول ۲ مشاهده می‌شود که به مانند تفاوت‌های گسترده درصد تخم‌گذاری در بین گروه‌های دارویی، شاهد بروز این تفاوت‌ها در فراسنجه مصرف خوارک نیز هستیم. به‌طوری که این فراسنجه در تیمارهای گلوکورتیکوئید و گلوکورتیکوئید بهمراه بتا-آگونیست نسبت به گروه شاهد (۰/۰۵) و همچنین گروه داروهای ترکیبی نسبت به گروه‌های داروهای گلکورتیکوئیدی و بتا-آگونیستی کاهش معنی‌داری را نشان دادند (۰/۰۵) (۲۰). در مورد افزایش مصرف مشاهده شده در تیمار بتا-آگونیست به نسبت شاهد، نویسنده‌گان این پژوهش بر این باورند که بهدلیل افزایش بازده تولید در نرخ تخم‌گذاری و همچنین افزایش نامحسوس در وزن پرندگان تحت تیمار این دارو، سبب آن شد تا از حیوان به احتیاجات خوارکی افزایش پیدا کند در پی آن شاهد افزایش مصرف خوارک در این پرندگان می‌باشیم. با این حال مقایسه این نتیجه با سایر پژوهش‌های به‌دست آمده قابل تأمل است. به‌طوری که انصاری و همکاران با وجود اینکه عدم معنی‌داری در میزان مصرف خوارک در سطوح مختلف مصرف شده سیماترول را گزارش دادند (۲)، با این حال در برخی از سطوح این بتا-آگونیست افزایش مصرف خوارک را نشان دادند. این در حالی است که برخی دیگر از پژوهشگران به روشی از کاهش مصرف خوارک در تیمارهای بتا-آگونیستی چه در پرندگان و یا سایر دامهای اهلی گزارش دادند (۱۹). از سوی دیگر، استفاده از گلوکورتیکوئید و ترکیب این دارو و بتا-آگونیست‌ها توانست به طور معنی‌داری (۰/۰۵) سبب کاهش مصرف خوارک در پرندگان تحت تیمار شود که این روند در تیمارهای ترکیبی به نسبت گروه‌های شاهد، بتا-آگونیست و گلوکورتیکوئید از روند کاهشی بیشتری برخوردار بود. به مانند این نتیجه، سایر پژوهش‌ها نیز نشان داده بودند که استفاده از گلوکورتیکوئیدها می‌تواند سبب کاهش مصرف خوارک شود (۲۵). با این حال El-lethy و همکاران نشان دادند که استفاده از

همان‌طور که مشاهده می‌شود استفاده از این داروها و راهبرد ترکیبی آنها نتایج قابل ملاحظه‌ای را از خود به‌جا گذاشتند که این اثر در مورد صفات تولیدی نمود بیشتری را نشان می‌دهد؛ به‌طوری که شاهد کاهش معنی‌دار درصد تخم‌گذاری در تیمار شده با گلوکورتیکوئید ($p < 0/05$) و همچنین گروه‌های داروهای ترکیبی ($p < 0/05$) هستیم. با این حال در گروه‌های تیمار شده با بتا-آگونیست و بتا بلوکر به‌طور معنی‌داری ($p < 0/05$) درصد تخم‌گذاری افزایش یافت. پژوهشگران اعتقاد دارند که مکمل‌سازی گلوکورتیکوئیدها به واسطه چندین مسیر می‌تواند روی نرخ تخمکریزی تاثیر بهسزایی داشته باشد. نخست باید دانست که تخمکریزی به‌طور عمده فعالیتی التهابی است، به‌طوری که در این پدیده IGF-1PI3K-PKC-Ca+2-ROS-MAPK/MAPK/ERK1/2، P4-STAT3/JAK-MAPK، cAMP-RAS-MAPK و PKa CREB-EGFR-MAPK مثل ایکوزونوئیدهای مثل پروستگلاندین E2 (PGE2)، ایترولوکین‌های ۱، ۶، ۸، ۱۲، عامل نکروز کننده تومور (TNF- α)، شیموکین‌ها (خانواده‌ای از سیتوکین‌های با اندازه کوچک)، پروتئین‌های دستگاه ایمنی مثل CD4، ۳۶، ۳۴ و ۵۲ و افزایش تولید برخی از هورمون‌ها مثل استراديول هستیم (۴۲، ۴۶، ۲۵، ۲۰، ۷). بنابراین استفاده از روش‌ها و داروهای ضد التهابی می‌تواند سبب مهار این مسیرها و تخم‌گذاری شوند. دوم، بر اساس این واقعیت که استفاده از گلوکورتیکوئیدها می‌تواند سبب مهار محور هورمونی تولید مثالی در ماکیان مولد شود. به‌طوری که ثابت شده است که این گروه از داروهای از راه مهار ترشح GnRH سبب کاهش تولید LH و FSH می‌شود که دو هورمون یاد شده نقش بارزی در رشد، غالبیت و تخمکریزی ایفا می‌کنند (۴۶، ۴۳، ۲۵). سوم، ثابت شده است که گلوکورتیکوئیدها از طریق دخالت در انتقال پیش‌سازهای زرده، می‌توانند در رشد و تخم‌گذاری در اثرباره قابل توجهی را داشته باشند (۴۶، ۳۷، ۲۵)، به‌طوری که همکاران به این نتیجه رسیدند که استفاده از این داروها از طریق مهار بیان ژن B apolipoprotein apolipoprotein VLDL-II VLDL-II سبب کاهش تولید VLDL در جگر مرغ تخم‌گذار می‌شود که به عنوان پیش‌ساز زرده نقش مهمی در رشد و فولیکول غالب دارد از سوی دیگر همین پژوهشگران نشان داد که افزایش غلظت گلوکورتیکوئید می‌تواند از راه افزایش بیان claudin1 occludin می‌شود که به عنوان سدی در سلول‌های گرانولورا عمل کرده و سبب کاهش جذب زرده به فولیکول می‌شود (۴۶). همچنین شاهد افزایش معنی‌داری ($p < 0/05$) در نرخ تخم‌گذاری در مرغ‌های تحت تیمار بتا-آگونیست و مهار کننده بتا پروپانولول هستیم. به‌طور کلی، مسیر فعل شده در اثر فعالیت گیرنده بتا-۲ در غلظت طبیعی آگونیست خود شامل آنلیل سیکلаз- CREB - Pka - cAMP می‌باشد که به‌طور ذاتی به عنوان یک مسیر ضد التهابی به‌شمار می‌آید و باید به مانند گلوکورتیکوئیدها سبب کاهش نرخ تخم‌گذاری شود. به‌طوری

خاصیت ضد التهابی خود سبب افزایش ضخامت پوسته شود، اما این نکته قابل توجه است که در این پژوهش سطح بالابی از این دارو مورد استفاده قرار گرفته است که سبب افزایش رقابت گیرنده درون سلولی بنا با نوع آلفا خود می‌شود و زمینه را برای ایجاد محیط ضد التهابی فراهم می‌کند، بهطوری که نتایج بدست آمده در مورد تیمار گلوکورتیکوئید متناقض با اغلب پژوهش‌های قبلی را نشان داد که از سطح به مراتب کمتری از گلوکورتیکوئید استفاده کرده بودند (۲۵، ۲۳). با این حال، شاهد این ادعای نویسندهان هستیم که در تیمارهای ترکیبی ضخامت پوسته به طور معنی‌داری به نسبت هر دو داروی مورد نظر افزایش نشان می‌دهند. علاوه بر این تقریباً شاهد چنین تغییراتی در هنگام محاسبه نسبت وزن پوسته به وزن تخم مرغ هستیم ($p < 0.05$). استفاده از این راه کار ضد التهابی برای نخستین بار در پرورش ماکیان مورد مطالعه قرار گرفته است و گزارشی مبنی بر تاثیر چنین تیمارهای ترکیبی نه تنها بر ویژگی‌های تولیدی، بلکه بر کیفیت تخم مرغ تولیدی نیز منتشر نشده است؛ با این حال چندین پژوهش نشان داده‌اند که استفاده از سطوح فیزیولوژیک گلوکورتیکوئیدها می‌تواند سبب افزایش ضخامت پوسته در پرندهان تحت تیمار شود (۲۴، ۲۳).

براساس جدول ۲، مشاهده می‌شود که به نسبت تیمار شاهد، وزن تخم مرغ در تیمار بتا-آگونیست و برخی از تیمارهای ترکیبی افزایش ($p < 0.05$) پیدا کردن (۲۷) و همچنین سبب افزایش ($p < 0.05$) وزن تخم مرغ در این تیمارهای ترکیبی نسبت به تیمار گلوکورتیکوئید می‌شود. همانطور که در بخش بالا اشاره شد، اگرچه پژوهشی در ارتباط با تیمارهای ترکیبی و خصوصیات کیفی تخم مرغ وجود ندارد، با این حال پژوهشگرانی چون Ahmed و Wang و Liu و گزارش کردن که استفاده از گلوکورتیکوئیدها سبب کاهش وزن تخم مرغ می‌شود (۲۸، ۲۸، ۲۵، ۱). با این حال به مانند عدم معنی‌داری مشاهده شده در این پژوهش، پژوهشگرانی چون Kim چنین نتیجه‌ای را اعلام کردن (۲۳). در این خصوص Salvante and Williams پیشنهاد کردن که تغییرات مشاهده شده در وزن تخم مرغ مستقل از تاثیر گلوکورتیکوئید بر نرخ تخم‌گذاری است (۲۸). با این حال نویسندهان در تیمار ترکیبی که افزایش وزن تخم مرغ مشاهده شده در تیمار ترکیبی می‌تواند ناشی از تقویت آثار بتا-آگونیستی در تیمارهای ترکیبی باشد که سبب افزایش وزن تخم مرغ شده است.

در مورد سایر فراسنجه‌های کیفی شامل شاخص‌ها، شاخص زرده و وزن مخصوص تخم مرغ تنها شاهد تغییراتی معنی‌دار در برخی از تیمارهای ترکیبی و تیمار مهارکننده بتا بودیم. مهمترین اثرات معنی‌دار مکمل سازی مهارکننده بتا پروپانولول در این پژوهش را می‌توان به افزایش معنی‌دار ($p < 0.05$) در دو شاخص تولیدی درصد تخم‌گذاری و مصرف خوارک دانست و همچنین چنین افزایشی را در شاخص کیفی واحدها و عنوان کرد. در نزدیک ترین پژوهش‌ها، MaCleod و Watson و باغبانزاده نشان دادند که استفاده از پروپانولول سبب افزایش مصرف و بهبود آن در شرایط تنش می‌شود (۲۹، ۳)، این در حالی است که عدم *lau kao* در تأثیر این دارو را

گلوکورتیکوئیدها می‌تواند سبب افزایش مصرف خوارک شود که این تفاوت می‌تواند به دلیل سطح داروی مورد استفاده و حتی تفاوت در ارزش خوارک باشد (۱۱). از مهمترین دلایل این کاهش مصرف خوارک را می‌توان به نقش متابولیکی گلوکورتیکوئیدها بیان کرد به طوری که این ترکیبات هورمونی می‌توانند از راه افزایش مسیرهای متابولیک سبب افزایش متابولیت‌های خونی نظیر گلوکز، تری‌گلیسرید و کلسترول و کاهش هورمون‌هایی مثل انسولین می‌شود (۸) که این حالت عکس داروهای بتا-آگونیستی عمل می‌کند (۱۸، ۱۹). می‌شود که زمینه را برای کاهش مصرف خوارک فراهم می‌کند. همچنین نویسندهان اعتقاد دارند که تشید روند کاهشی در تیمارهای داروهای ترکیبی (حتی به طور معنی‌دار کمتر از تیمار گلوکورتیکوئید) احتمالاً به دلیل ویژگی سینرهای سبب افزایش بروز ویژگی‌های وابسته به گلوکورتیکوئیدی می‌باشد.

تغییرات گسترده در میزان تخم‌گذاری و مصرف خوارک به ویژه در بین تیمارهای گلوکورتیکوئیدی و تیمارهای ترکیبی سبب تغییرات معنی‌دار بازده مصرف خوارک شده است. به طوری که سبب افزایش معنی‌دار ($p < 0.05$) این فراسنجه در تیمارهای بیان شده نسبت به شاهد و همچنین افزایش معنی‌دار ($p < 0.05$) این بازده در تیمارهای ترکیبی نسبت به تیمارهای بتا-آگونیستی و گلوکورتیکوئیدی شدن.

وزن زنده در این پژوهش نیز تحت تاثیر تیمارهای مورد نظر قرار گرفت؛ به طوری که به نسبت تیمار شاهد، سبب کاهش معنی‌دار ($p < 0.05$) در تیمار گلوکورتیکوئید و برخی تیمارهای ترکیبی و افزایش غیر معنی‌دار ($p = 0.12$) در تیمار بتا-آگونیست و نسبت به این تیمار باعث کاهش معنی‌دار ($p < 0.05$) وزن زنده در تیمارهای ترکیبی شد. مشابه این نتیجه در پژوهش‌هایی چون Shini a, Shini, Liu و Shini a در مرغ تخم‌گذار و جوجه‌های گوشی مشاهده شده است (۲۵، ۲۵، ۳۹، ۴۰). نویسندهان مهمترین عامل کاهش وزن مشاهده شده در تیمار گلوکورتیکوئید تیمارهای ترکیبی را ناشی از ایجاد تعادل منفی انرژی در این گروه‌ها قلمداد می‌کنند که حاصل از ویژگی متابولیکی این دارو به دلیل کاهش مصرف خوارک است. در بحث ویژگی‌های کیفی، شاید بتوان گفت که مهمترین اثرات ضد التهابی در بین تیمارهای مورد بررسی را فراسنجه ضخامت پوسته عنوان کرد. از آنجایی که در مسیرهای داخل سلولی وابسته به التهاب، وجود یون کلسیم نقش تعیین کننده‌ای این مسیرها بازی می‌کند؛ به طوری که در تولید ROS، مسیر IP3K و همچنین مسیر IGF-1 که نقش بسزایی در رشد فولیکول و تخمکریزی ایفا می‌کند (۱۵، ۱۶، ۳۹). بنابراین به واسطه ایجاد محیط ضد التهابی می‌توان سبب کاهش محتوای کلسیم داخل سلولی چه از راه افزایش آزادسازی به خارج از سلول و چه از راه افزایش ذخیره‌سازی کلسیم در شبکه آندوپلاسمی سلول صورت می‌پذیرد. در این پژوهش شاهد افزایش معنی‌دار ضخامت پوسته در تیمارهای ترکیبی به نسبت تیمار شاهد و افزایش ($p < 0.05$) این فراسنجه در تیمارهای ترکیبی نسبت به تیمارهای بتا-آگونیستی و گلوکورتیکوئیدی می‌باشیم. هر چند که از تیمار گلوکورتیکوئید انتظار می‌رفت که به دلیل وجود

افزایش تحریکات پیش التهابی می‌تواند از راه تقویت روند تخمکریزی سبب بهبود بازده تولید شود.

تشکر و قدردانی

این پژوهش حاصل بخشی از نتایج بهدست آمده از یک رساله دکتری می‌باشد که بخشی از هزینه آن توسط معاونت پژوهشی دانشگاه تهران تامین شده است. همچنین گروه پژوهشی این مطالعه از همکار سرپرست بخش ماکیان مزرعه آموزشی پژوهشی گروه علوم دامی این دانشگاه جناب آقای مهندس ریاحی به خاطر راهنمایی‌های پرورشی طی دوره مکمل سازی سپاسگزاری می‌کنند.

بر مصرف خوارک گزارش کرد. همچنین Reynard و Savory نشان دادند که استفاده از این دارو سبب بهبود شروع تخمکریزی در شرایط طبیعی و تنفس می‌شود (۳۳). در این پژوهش تلاش شد تا با استفاده از برخی راهکارهای التهابی و ضد التهابی و همچنین راهکار ترکیبی به عنوان یک روش ضد التهابی، شاخص‌های تولیدی و کیفی تخم مرغ مورد ارزیابی قرار گیرد. بهطور کلی مشاهده شد که استفاده از سطوح بالای بتا-۲-آدرنرژیک آگونیست می‌تواند سبب افزایش بازده تولید شود با این حال توانست سبب بهبود شاخص‌های کیفی تخم مرغ شود به طوری که شاهد افزایش ضخامت پوسته در تیمارهای گلوکورتیکوئیدی و ترکیبی بودیم. با توجه به نتایج بهدست آمده می‌توان بیان کرد که

منابع

1. Ahmed A.A., H.H. Musa and A.Z. Sifaldin. 2016. Prenatal corticosterone exposure programs growth, behavior, reproductive function and genes in the chicken. *Asian Pacific Journal of Reproduction*, 5: 271-278.
2. Ansari-Pirsaraei, Z., A. Abolghasemi, A. Jafari Sayadi and M. Jalali Hajabadi. 2006. Effects of a beta-adrenergic agonist, Terbutaline, on carcass characteristics and performance of Cobb broiler chicks. 12th European Poultry Conference, Verona, Italy, 10-14.
3. Baghbanzadeh, A., M.R. Hajinezhad, B. Shohreh and R. Maleklou. 2010. Intralateral hypothalamic area injection of isoproterenol and propranolol affects food and water intake in broilers. *Journal of comparative physiology A, Neuroethology, sensory, neural, and behavioral physiology*, 196: 221-226.
4. Baker, A. and R. Fuller. 1995. Loss of response to β -adrenoceptor agonists during the maturation of human monocytes to macrophages in vitro. *Journal of leukocyte biology*, 57: 395-400,
5. Bisgaard, M. 1995. Salpingitis in web-footed birds: prevalence, aetiology and significance. *Avian pathology*, 24: 443-452.
6. Bradford, B.J., K. Yuan, J.K. Farney, L.K. Mamedova and A.J. Carpenter. 2015. Invited review: Inflammation during the transition to lactation: New adventures with an old flame. *Journal of dairy science*, 98: 6631-6650.
7. Brannstrom, M., A. Karin Lind and P. Dahm-Kähler. 2010. Ovulation: A Molecular View. 119-132.
8. Carsia, R.V and S. Harvey. 2000. CHAPTER 19-Adrenals. In: Sturkie's Avian Physiology (Fifth Edition), edited by Whittow GC. San Diego: Academic Press, 489-537.
9. Chung, K.F., G. Caramori and I.M. Adcock. 2009. Inhaled corticosteroids as combination therapy with β -adrenergic agonists in airways disease: present and future. *European journal of clinical pharmacology*, 65: 853-871.
10. Dikshit, A., C. Gao, C. Small, K. Hales and D.B. Hales. 2016. Flaxseed and its components differentially affect estrogen targets in pre-neoplastic hen ovaries. *The Journal of steroid biochemistry and molecular biology*, 159: 73-85.
11. El-Lethy, H., T. Jungi and B. Huber-Eicher. 2001. Effects of feeding corticosterone and housing conditions on feather pecking in laying hens (*Gallus gallus domesticus*). *Physiology & behavior*, 73: 243-251.
12. Esposito, G., P.C. Irons, E.C. Webb and A. Chapwanya. 2014. Interactions between negative energy balance, metabolic diseases, uterine health and immune response in transition dairy cows. *Animal reproduction science*, 144: 60-71.
13. Ezeamuzie, CI., S. El-Zohairy and M. Oriowo. 2017. Signaling Pathway by which β -adrenoceptor Agonists Enhance Vascular Endothelial Growth Factor Release in Activated Human Macrophages. *The FASEB Journal*, 31: 992.1
14. Fleming, J.S., C.R. Beaugié, I. Haviv, G. Chenevix-Trench and O.L. Tan. 2006. Incessant ovulation, inflammation and epithelial ovarian carcinogenesis: revisiting old hypotheses. *Molecular and cellular endocrinology*, 247: 4-2.
15. Gilroy, S., N. Suzuki, G. Miller, W.G. Choi, M. Toyota, A.R. Devireddy and R. Mittler. 2014. A tidal wave of signals: calcium and ROS at the forefront of rapid systemic signaling. *Trends in plant science*, 19: 623-630.

- ۸۱
16. Gorlach, A., K. Bertram, S. Hudecova and O. Krizanova. 2015. Calcium and ROS: A mutual interplay. *Redox biology*, 6: 260-271.
 17. Haque, R., A. Hakim, T. Moodley, A. Torrego, S. Essilfie-Quaye, E. Jazrawi, M. Johnson, P.J. Barnes, I.M. Adcock and O.S. Usmani. 2013. Inhaled long-acting β 2 agonists enhance glucocorticoid receptor nuclear translocation and efficacy in sputum macrophages in COPD. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 132: 1166-1173.
 18. Hatefi, A., A. Towhidi, A. Zali, S. Zeinoaldini, M. Ganjkhelanlu and A. Plascencia. 2017. Effects of dietary zilpaterol hydrochloride (β 2-agonist) supplementation on finishing castrated male goats: metabolic endocrine, blood constituents, plasma volume, respiratory rate and cardiac changes. *Journal of Applied Animal Research*, 45: 447-453.
 19. Hatefi, A., A. Towhidi, A. Zali, S. Zeinoddini, M. Ganj khanluon and Y. Khalifelou. 2011. Effect of Beta Agonist Zilpaterol Hydrochloride on Feedlot Performance, Carcass Traits and Some Blood Parameters in Castrated Mahabadi Male Kid Goats. *Research on Animal Production*, 2: 23-35.
 20. Johnson, P.A. 2012. Follicle selection in the avian ovary. *Reproduction in domestic animals = Zuchthygiene* 47 Suppl, 4: 283-287.
 21. Johnson, P.A. and J.R. Giles. 2013. The hen as a model of ovarian cancer. *Nature Reviews Cancer*, 13: 432.
 22. Keränen, T., T. Hömmö, E. Moilanen and R. Korhonen. 2017. β 2-receptor agonists salbutamol and terbutaline attenuated cytokine production by suppressing ERK pathway through cAMP in macrophages. *Cytokine*, 94: 1-7.
 23. Kim, Y.H., J. Kim, H.S. Yoon and Y.H. Choi 2015. Effects of dietary corticosterone on yolk colors and eggshell quality in laying hens. *Asian-Australasian journal of animal sciences*, 28: 840.
 24. King, S.M., T.S. Hilliard, L.Y. Wu, R.C. Jaffe, A.T. Fazleabas and J.E. Burdette. 2011. The impact of ovulation on fallopian tube epithelial cells: evaluating three hypotheses connecting ovulation and serous ovarian cancer. *Endocrine-related cancer*, 18: 627-642.
 25. Liu, L., Z. Song, A. Sheikhahmadi, H. Jiao and H. Lin. 2012. Effect of corticosterone on gene expression of feed intake regulatory peptides in laying hens. *Comparative Biochemistry and Physiology Part B: Biochemistry and Molecular Biology*, 162: 81-87.
 26. Liu, Z., M. Shimada and J.S. Richards. 2008. The involvement of the Toll-like receptor family in ovulation. *Journal of assisted reproduction and genetics*, 25: 223-228.
 27. Hashemian, M., Y. Jafari Ahahgarani, S. Ghare Veisi and R. Abdollapour. 2016. The Effect of Theophyl line beta agonist in laying and some of egg characteristics on laying hens. *Research on Animal Production*, 7: 95-90.
 28. Mack, L., J. Felver-Gant, R. Dennis and H. Cheng. 2013. Genetic variations alter production and behavioral responses following heat stress in 2 strains of laying hens. *Poultry science*, 92: 285-294.
 29. MacCleod, M.G and A. Watson. 1992. Fenfluramine-induced thermogenesis in adult domestic fowl (*Gallus domesticus*): Elimination by propranolol, a beta-blocker. *Comparative Biochemistry and Physiology Part C: Comparative Pharmacology*, 103: 459-462.
 30. Madden, K.S., M.J. Szpunar and E.B. Brown. 2011. beta-Adrenergic receptors (beta-AR) regulate VEGF and IL-6 production by divergent pathways in high beta-AR-expressing breast cancer cell lines. *Breast cancer research and treatment*, 130: 747-758.
 31. Noguchi, T., K. Nakagome, T. Kobayashi, Y. Ueda, T. Soma, H. Nakamoto and M. Nagata. 2015. Effect of beta2-adrenergic agonists on eosinophil adhesion, superoxide anion generation, and degranulation. *Allergology International*, 64: 46-53.
 32. Oehme, S., A. Mittag, W. Schrödl, A. Tarnok, K. Nieber and G. Abraham. 2015. Agonist-induced β 2-adrenoceptor desensitization and downregulation enhance pro-inflammatory cytokine release in human bronchial epithelial cells. *Pulmonary pharmacology & therapeutics*, 30: 110-120.
 33. Reynard, M and C.J. Savory. 1997. Oviposition delays induced by social stress are reversed by treatment with the beta-adrenergic blocking agent propranolol. *Poultry science*, 76: 1315-1317.
 34. Richards, J.S., D.L. Russell, S. Ochsner, M. Hsieh, K.H. Doyle, A.E. Falender, Y.K. Lo and S.C. Sharma. 2002. Novel signaling pathways that control ovarian follicular development, ovulation, and luteinization. *Recent progress in hormone research*, 57: 195-220.
 35. Rodenburg, T.B., F.A. Tuyttens, B. Sonck, K. De Reu, L. Herman and J. Zoons. 2005. Welfare, health, and hygiene of laying hens housed in furnished cages and in alternative housing systems. *Journal of applied animal welfare science*, 8: 211-226.
 36. Saki, A.A., M. Haggi and E. Rahmatnejad. 2015. The Effect of various levels of dietary protein and methionine on the laying hens Performance and Egg Characteristics in Late Laying Cycle. *Research on Animal Production*, 5(10): 13-25.
 37. Salehi, M. and R. Ghanbarpour. 2010. Characterization of *Escherichia coli* isolates from commercial layer hens with salpingitis. *Am J Anim Veterinary Science*, 5: 208-214.
 38. Salvante, K.G. and T.D. Williams. 2003. Effects of corticosterone on the proportion of breeding females, reproductive output and yolk precursor levels. *Gen Comp Endocrinol*, 130: 205-214.

39. Shini, S., P. Kaiser, A. Shini and W.L. Bryden. 2008. Biological response of chickens (*Gallus gallus domesticus*) induced by corticosterone and a bacterial endotoxin. *Comparative Biochemistry and Physiology Part B: Biochemistry and Molecular Biology*, 149: 324-333.
40. Shini, S., A. Shini and G. Huff. 2009. Effects of chronic and repeated corticosterone administration in rearing chickens on physiology, the onset of lay and egg production of hens. *Physiology & behavior*, 98: 73-77.
41. Stammer, K., S.L. Edassery, A. Barua, P. Bitterman, J.M. Bahr, D.B .Hales and J.L. Luborsky. 2008. Selenium-Binding Protein 1 expression in ovaries and ovarian tumors in the laying hen, a spontaneous model of human ovarian cancer. *Gynecologic oncology*, 109: 115-121.
42. Stouffer, R.L., F. Xu and D.M. Duffy. 2007. Molecular control of ovulation and luteinization in the primate follicle. *Frontiers in bioscience : a journal and virtual library*, 12: 297-307.
43. Tilbrook, A., A. Turner and I. Clarke. 2000. Effects of stress on reproduction in non-rodent mammals: the role of glucocorticoids and sex differences. *Reviews of reproduction*, 5: 105-113.
44. Urick, M.E., J.R. Giles and P.A. Johnson. 2009. Dietary aspirin decreases the stage of ovarian cancer in the hen. *Gynecological Oncology*, 112: 166-170.
45. Verhoeckx, K.C., R.P. Doornbos, R.F. Witkamp, J. van der Greef and R.J. Rodenburg. 2006. Beta-adrenergic receptor agonists induce the release of granulocyte chemotactic protein-2, oncostatin M, and vascular endothelial growth factor from macrophages. *International immunopharmacology*, 6: 1-7.
46. Wang, X.J., Y. Li, Q.Q. Song, Y.Y. Guo, H.C Jiao, Z.G. Song and H. Lin. 2013. Corticosterone regulation of ovarian follicular development is dependent on the energy status of laying hens. *Journal of lipid research*, 54: 1860-1876.

Evaluation of Production Performance and Some Qualitative Characteristics of Eggs in the Late Stages of Laying Hens Using Some Pro- and Anti-Inflammatory Strategies

Ali Hatefi¹, Ahmad Zare Shahne², Zarbakht Ansari Pirsaraei³ and Ali Mohammad Alizadeh⁴

1- PhD. Student, Animal Sciences, University of Tehran

2- Professor, Animal Science, University of Tehran (Corresponding author: azareh@ut.ac.ir)

3- Associated Professor, Sari Agricultural Sciences and Natural Resources University

4- Associated Professor, Cancer Research Center, Tehran University of Medical Sciences

Received: June 2, 2019

Accepted: October 8, 2019

Abstract

Since inflammation is considered as one of the major challenges in different parts of the livestock industry, this study was conducted to evaluate the inflammatory strategy of combination and simultaneous usage of beta-2 agonist and glucocorticoid drugs on some performance characteristics in laying hens at late production stage and some of qualitative characteristics. The research was conducted in a completely randomized design, during a period of about 4 weeks, using 112 laying hens of *High Line W-36* strains (older than 90 weeks). Birds were randomly divided to seven treatments (including one level of beta-2 agonist drug, one level of glucocorticoid drug, three combined levels of these drugs, one beta-blocking treatment and control) with 4 replicates per treatment and 4 birds were put on each replicate. The results indicated that the laying percentage and feed intake increased in beta-agonist and beta-blocker treatments ($P < 0.05$) and decreased significantly in glucocorticoid and combination treatments ($P < 0.05$). Also, in beta-2 agonist treatment, body weight and egg weight were significantly increased ($P < 0.05$). In contrast, these parameters significantly decreased ($P < 0.05$) in glucocorticoid and combination treatments. However, shell thickness significantly increased ($P < 0.05$) in some combination treatments. Therefore, it can be concluded that beta-agonist as a stimulant of inflammation (in some tissues such as the ovary) has a positive effect on the performance parameters, while egg qualitative parameters performed better in the glucocorticoid and combined treatments which act as anti-inflammatory stimulants in the body.

Keywords: Beta-2 Agonist, Feed Intake, Glucocorticoid, Inflammation, Laying Hens, Laying Percentage, Shell Thickness